

بسمه تعالی

خلاصه گزارش چهلین جلسه شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت فرسنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

پنج‌شنبه ۱۳۹۴/۱/۲۷

الف) مقدمه:

امروزه با وجود پیشرفت بشر در علم و دانش، وضع سلامت جوامع بشری نگران کننده است و عوامل اجتماعی تهدید کننده سلامت بسیار افزایش یافته است، گرسنگی، بی بند و باری جنسی، مواد مخدر، مشروبات الکلی و جنگهای روانی دستگاههای تبلیغاتی دنیا از مهمترین عوامل اجتماعی تهدیدکننده سلامت در دنیای امروز به شمار می‌رود. در بررسی عوامل مؤثر بر سلامت نباید از نقش اخلاق و ایمان دینی غافل شد، زیرا ایمان دینی موجب آرامش انسانها می‌شود. ادیان مختلف از جمله دین مبین اسلام، توصیه‌های ارزشمندی در خصوص بهداشت و عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت دارند که باید این توصیه‌ها در برنامه‌های کشوری عملی شوند. با وجود همه پیشرفت‌ها در رشد شاخصهای سلامت و بهداشت کشور، هنوز راه طولانی تا نقطه مطلوب وجود دارد. و با توجه به محوری بودن مسئله عدالت در کشور، امید است اقدامات مفیدی به منظور بهبود بیش از پیش شاخصهای سلامت و بهداشت انجام شود.

بعد اجتماعی سلامت پیچیده‌ترین جنبه سلامت است و یکی از مؤلفه‌های کلیدی سلامت معرفی می‌شود. چون هر جامعه بسته به وضع موجود خود تعریفی از سلامت اجتماعی دارد و ویژگیهایی را برای جامعه سالم بر می‌شمارد. دستیابی به ویژگیهای جامعه سالم و ارائه تعریفی بومی برای سلامت اجتماعی از اقدامات اساسی در حوزه سلامت کشور است، باید اتفاق نظر تعریفی جامع از سلامت اجتماعی و شاخصهای مبتنی بر آن تدوین شود تا بدینوسیله امکان ارزیابی وضع موجود، مقایسه‌های درون کشوری و بین‌المللی، تعیین روندهای سلامت اجتماعی، تعیین نقاط مداخله‌ای برای ارتقای سلامت اجتماعی، ارزشیابی مداخلات با معیار سلامت اجتماعی و عوامل سبب شناختی سلامت جامعه و پیامدهای تغییرات آن فراهم شود. در تعریف سازمان جهانی بهداشت، سلامت اجتماعی را "کمیت و کیفیت تعامل فرد با اجتماع به منظور ارتقای رفاه آحاد جامعه"، سلامت اجتماعی در سطح فردی و اجتماعی تعریف می‌شود و نتیجه تعامل فرد با اجتماع، ارتقای سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کاهش فقر و بی‌عدالتی و یا نقطه مقابل آن افزایش آسیبهای اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرد.

ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه و رودرو با چالشهای گذار جمعیتی و اپیدمیولوژیک و توسعه فن‌آوری و اطلاعات، با تغییرات سریع و گسترده‌ای در ساختار فرهنگی و اجتماعی روبروست.

بنابراین بررسی و شناخت کامل ویژگی‌های جامعه سالم و تهدیدها و آسیب‌پذیری‌های اجتماعی و روند آن‌ها در کشور، برای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و اقدامات راهبردی ارتقاء سلامت اجتماعی ضروری است. فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، برای اجرای پیشنهاد گروه علمی سلامت اجتماعی فرهنگستان، موضوع «سلامت اجتماعی و راهبردهای پیش رو در کشور» را در دستور کار شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت قرار داد. تا با حضور صاحب نظران علوم اجتماعی و سلامت و متولیان و مسئولین ارشد مرتبط، موضوع سلامت اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار گیرد. و با توجه به وضعیت موجود، راهبردهای مناسب جهت تحقق اهداف سلامت اجتماعی پیشنهاد گردد.

نشست ساعت ۸ صبح روز پنجشنبه مورخ ۹۴/۱/۲۷ با حضور رئیس فرهنگستان و شورای آینده‌نگاری، اعضای گروه سلامت اجتماعی، اعضای شورای آینده‌نگاری و ۲۲ نفر از صاحب نظران علوم اجتماعی و سلامت و مسئولین ارشد اجرایی کشور در محل تالار اجتماعات فرهنگستان تشکیل گردید.

ب) موضوع:

سلامت اجتماعی و راهبردهای پیش رو در کشور

ج) محورهای اصلی بحث:

۱. اهمیت و چرایی بحث فساد در نظام سلامت و دلایل مستعد بودن رخداد فساد در آن
۲. ابعاد، نمودها و پیامدهای فساد برای نظام سلامت
۳. راهکارهای مبارزه با فساد در نظام سلامت

د) چالش‌های اصلی:

۱. پیچیدگی بعد اجتماعی سلامت به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی جنبه سلامت.
۲. مستعد بودن بخش سلامت برای بروز شیوع فساد بدلیل نامتوازن بودن ترجیحات اطلاعاتی در نظام سلامت، تردید در بازار سلامت، پیچیدگی نظام سلامت، برجسته شدن ابعاد اقتصادی نظام سلامت و قدرت و نفوذ اجتماعی و سیاسی بالای بازیگران اصلی نظام سلامت، و چند جانبه‌گرایی.
۳. ارتباط و همبستگی فساد در نظام سلامت با توزیع ناعادلانه و نامناسب درآمدها، تخصیص نامناسب منابع، افزایش قیمت محصولات، کاهش کیفیت خدمات، اختلال کارکردی در نظام سلامت.

۴. پیچیدگی تفکیک اخلاق پزشکی از سایر اخلاقیات جامعه و بحث فساد در نظام سلامت بدلیل ارتباط و همبستگی موجود بین فرهنگ جامعه پزشکی با فرهنگ و تفکر عمومی، اخلاق، تربیت خانواده‌ها، جامعه و قوانین کل جامعه.
۵. وجود تأثیر منفی خویشاوندگرایی در ارائه خدمات، موفقیت‌های پزشکی، استخدام و حتی ادامه تحصیل به عنوان یکی از جنبه‌های فساد.
۶. تغییر نگاه اجتماعی و تهدید جایگاه و شأن جامعه پزشکی بدلیل کم توجهی در تعلیم و تربیت عمومی، تعلیم و تربیت خاص، اخلاق حرفه‌ای و نظارت بر عملکرد این گروه.
۷. انتشار ذهنی وجود فساد فراتر از واقعیت عینی موجود مثل زیرمیزی.
۸. عدم تبیین درست از وسعت فساد موجود، راهبردها و روش‌های پیشگیری آن در حوزه فنی و زیرساخت‌ها.

پیشنادهای کلی:

۱. در سطح کلان، گسترش و تعمیق دموکراسی و جامعه مدنی، بهبود وضعیت اقتصادی و کاهش نابرابری‌های اقتصادی در جامعه، افزایش سرمایه اجتماعی و تقویت نظام اخلاقی جامعه از راهکارهای مبارزه با فساد در نظام سلامت است.
۲. در سطح میانی، توجه به چند جانبه گرایی در طراحی و تدوین نظام سلامت، از بین بردن رابطه مالی بین ارائه‌دهندگان خدمات سلامت و استفاده کنندگان، تدوین قوانین حذف و اصلاح قوانین فراهم کننده قانونی فساد، ایجاد شفافیت در تمامی فرآیندها و ساز و کارهای نظام تأمین توزیع و ارائه خدمات، تدوین قواعد رفتاری و عملکردی برای کارگزاران سلامت و بهبود نظامهای نظارت از راهکارهای مبارزه با فساد در نظام سلامت است.
۳. در سطح خرد، واقعی کردن حق الزحمه‌های کارکنان نظام سلامت و آموزش و ترویج اخلاق حرفه‌ای از راهکارهای مبارزه با فساد در نظام سلامت است.
۴. در مقوله فساد در نظام سلامت، بانک جهانی، کارتلها و شرکت‌های فراملی و سیستم جهانی نقش اساسی دارند.
۵. شکل فعلی بازار سلامت برای وابسته کردن کشور به تکنولوژی برنامه‌ریزی کرده است و عملی می‌کند. و یک موضوع سیاسی بین‌المللی است. بنابراین برخورد با فساد خرد چاره اصولی نیست و ما باید این سلسله را از جای درست قطع کنیم.
۶. برای مبارزه و جلوگیری از انتشار فساد باید کار از مرکز به محیط و از بالا به پایین باشد.

۷. با توجه به شرایط فعلی بهتر است بیشتر بحث اخلاق پزشکی را برجسته کنیم و جنبه‌های مثبت قضیه و اخلاق نه فقط در حوزه درمان، بلکه در حوزه‌های سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و ارائه خدمات را باید مورد توجه قرار دهیم.
۸. در بحث فساد باید کل نظام‌ها مورد توجه باشند، کل مملکت و فرهنگ عمومی مورد توجه قرار گیرد، و باید زیرساخت‌های انسانی اصلاح و ارتقاء یابد و حداقل‌های زندگی را فراهم کنیم و برای اجرای قوانین همه یکسان باشند.
۹. موضوع زیرمیزی موضوع مهمی است و در واقع حیثیت جامعه پزشکی را تهدید می‌کند و باید متولیان و مسئولین رسیدگی به این موضوع اهتمام کامل نمایند.
۱۰. باید به موضوع فساد نگاه کلان داشته باشیم و با این رویکرد برنامه جامع آن را تهیه و اجرایی نمایند.
۱۱. تعریف موجود باید بازنگری شود و باید برای فراهم شدن امکان ارزیابی وضع موجود، تعیین روندهای سلامت اجتماعی، تبیین نقاط مداخله‌ای برای ارتقای سلامت اجتماعی، ارزشیابی مداخلات با معیار سلامت اجتماعی و عوامل سبب شناختی سلامت جامعه و پیامدهای تغییرات آن با اتفاق نظر تعریف بومی و جامعی از فساد در نظام سلامت ارائه و شاخص‌های مبتنی بر آن تدوین گردد. کلیدی‌ترین شبکه در سلامت اجتماعی، تعریف سلامت اجتماعی است.
۱۲. به حداقل رساندن رابطه مالی بین گیرنده خدمت با پزشک راهکار مهم در ارتقاء اعتماد مردم و موقعیت اجتماعی پزشکان است.
۱۳. احساس مسئولیت افراد جامعه و نظارت مردم و مشارکت نظام‌مند آنها در امور سلامت جامعه بسیار مهم است و باید تقویت شود.
۱۴. مردم به عنوان مهمترین شاخص سلامت اجتماعی و بزرگترین منبع سلامت اجتماعی باید توانمند شوند و باید به درون مردم رفت و از آنها یاد گرفت.